

Název a adresa školy:	Střední škola průmyslová a umělecká, Opava, příspěvková organizace, Praskova 399/8, Opava, 746 01
Název operačního programu:	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, oblast podpory 1.5
Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0129
Název projektu	SŠPU Opava – učebna IT
Typ šablony klíčové aktivity:	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (20 vzdělávacích materiálů)
Název sady vzdělávacích materiálů:	ČJ II
Popis sady vzdělávacích materiálů:	Český jazyk II, 2. ročník
Sada číslo:	D–10
Pořadové číslo vzdělávacího materiálu:	17
Označení vzdělávacího materiálu: (pro záznam v třídní knize)	VY_32_INOVACE_D–10–17
Název vzdělávacího materiálu:	Tvoření slov
Zhotoveno ve školním roce:	2011/2012
Jméno zhotovitele:	Mgr. Martina Hulvová

TVOŘENÍ SLOV

Tvořením slov se zabývá **slovotvorba** (latinsky derivologie).

V češtině se nová slova tvoří

1. odvozováním
2. skládáním
3. zkracováním
4. ostatními způsoby

1/ Odvozování (= derivace)

- tvoření slov pomocí předpon a přípon ke kořenu slova – vznikají tak slova odvozená

Slovo základové – slovo, ze kterého bylo utvořeno slovo odvozené

např. podzim – podzimní (odvozené slovo)

chytrý – chytrost

vůz – vozík

Slovotvorný základ – společná část slova odvozeného a základového

např. podzimní – podzim – podzim (slovotvorný základ)

chytrost – chytrý – chytr (slovotvorný základ)

2/ Skládání (= kompozice)

- spojování dvou a více základů – vznikají slova složená, složeniny
- vznikají tak hlavně podstatná jména (*mucholapka*), přídavná jména (*samočinný*), slovesa (*spolupracovat*)

a/ složeniny vlastní – nemůžeme je rozložit, mezi členy složeniny je vztah slučovací nebo vztah určovací

- vztah slučovací – můžeme je spojit spojkou a (*železobeton, sirovodík, hluchoněmý*)
- píše se mezi nimi spojovník (*pedagogicko-psychologický problém, česko-ruský slovník*)

b/ složeniny nevlastní – můžeme je rozložit

(*okamžik – mžik oka, láskyplný – plný lásky, chválabohu – bohu chvála, zeměkoule*)

3/ Zkracování

- spojování dvou a více zkrácených slovních základů

a/ iniciálové zkratky – z počátečních písmen, píšeme velkými tiskacími písmeny
(*ČR, OSN, AVU*)

b/ zkratková slova – z počátečních slabik, čteme a skloňujeme jako běžná podstatná jména (*Čedok – Česká dopravní kancelář, Sazka – Sázková kancelář, Setuza – Severočeské tukové závody*)

4/ Ostatní způsoby tvoření slov

a/ spojování slov v sousloví – ustálená několikaslovná pojmenování, která mají význam jako celek
(*osobní vlak, vysoká škola, rybí prsty*)

- sousloví se užívají hlavně v odborném vyjadřování
(*vrabec domácí, občanská výchova, skok vysoký*)

b/ univerbizace – víceslovné pojmenování nahrazeno jednoslovným
(*průmyslovka – průmyslová škola, nákladák – nákladní auto, propiska*)

c/ multiverbizace – výraz jednoslovný nahrazení souslovím

(*provést lékařský zákrok – operovat, vznést námitku – namítnout, dosáhnout vítězství – zvítězit*)

d/ nastavování slov

(*malilinkatý*)

PRAKTICKÉ ÚKOLY

PÍSEMNÝ TEST

TVOŘENÍ SLOV – obecně (skupina A)

1. Základové slovo =
2. Skládání slov =
3. Složeniny nevlastní =
4. Zkratková slova =
5. Univerbizace =
6. Spojování slov v sousloví =

TVOŘENÍ SLOV – praktické úkoly (skupina A)

1. Vyznačte kořen, předponu, příponu:

dárkyně výběrový nerozbitný sraženina

2. Určete k daným slovům slova základová a slovotvorný základ:

opavský

praděda

výmysl

nádraží

3. Rozlište složeniny vlastní a nevlastní:

umělecko-průmyslový

dlouhotrvající

severozápad

pravděpodobný

4. Proveďte univerbizaci:

mrazicí pult

petrolejová lampa

jediné dítě

tryskové letadlo

TVOŘENÍ SLOV – obecně (skupina B)

1. Slootovorný základ =

2. Zkracování slov =

3. Složeniny vlastní =

4. Iniciálové zkratky =

5. Multiverbizace =

6. Tvoření slov odvozováním =

TVOŘENÍ SLOV – praktické úkoly (skupina B)

1. Vyznačte kořen, předponu, příponu:

srnčí beznohý rozhlasový zkažený

2. Určete k daným slovům slova základová a slootovorný základ:

jihlavský

prastrýc

ořezávátko

přístřeší

3. Rozlište složeniny vlastní a nevlastní:

technicko-hospodářský

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

dlouhoznějící

jihovýchod

pozoruhodný

4. Proveďte univerbizaci:

minerální voda

čabajská klobása

propisovací tužka

gumové boty